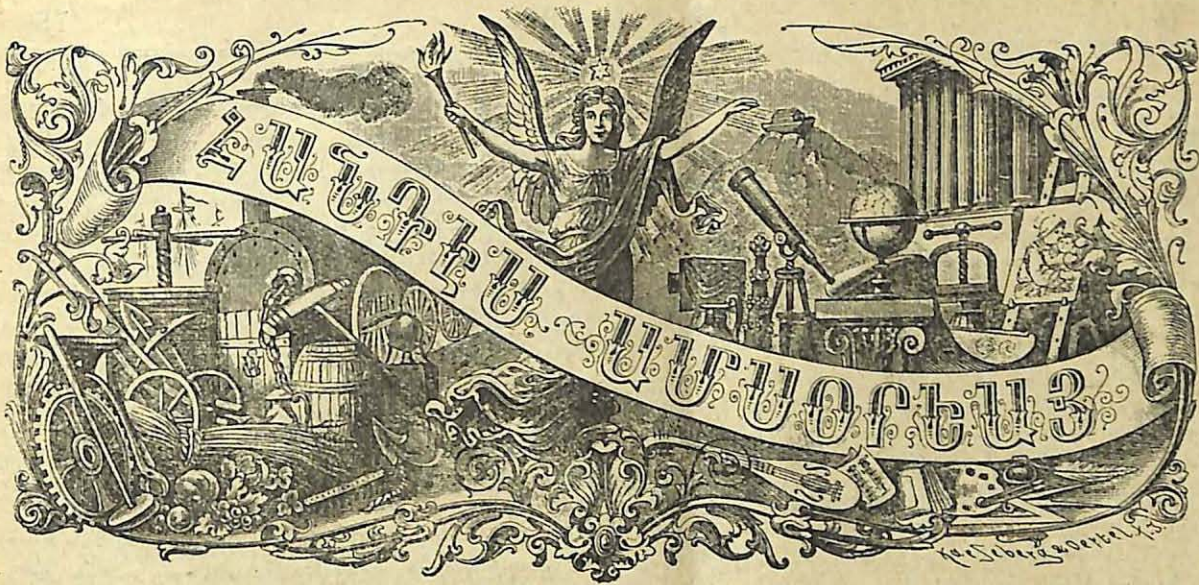

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

19. ՅԱՐԻ 1922

Տարեկան 30 ֆրանկ:

ԹԻԻ 2-3
ՓԵՏՐՈՒԱՐ—ՍԱՐՑ

ՍԱՑԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՋԵՆՈՐ ԳԸԶԻՐԱՑԻ

ԵՒ ԻՐ ԳԸՍԵԿԱՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԸ

(Տես ՀԱ. 1921, էջ 545:)

Երանելոյն Ջենովայ Ամթացոց եպիսկոպոսի ի սուրբն Մեղիտոս եպիսկոպոս եպիսկոպոսապետն Անտիոքու:

Ճաշակէ զպտուղ ծառոյ ոչ գիտէ առնուլ զքաղցրութիւն ճաշակաց նորա, այլ նմա եւ յառաջ

քան զտնկել ծառոյն յայտնի է գեղ վայելու-
 թեան պտղոյն եւ գիտէ զգաւութիւն ճաշակաց, զոր
 ի ծառն ծածկեալ կայ: Զի եթէ զաշակերտն գի-
 տաց առաքել առնուլ զտառերն ի բերանոյ ձկանն, 20
 որչափ եւս աւրէն իցէ մեզ հաւատալ թէ եւ այժմ
 նոյն ընկէց ցանց յեկեղեցի իւր եւ ընդրեաց հան
 ի նմանէ գլուխ եւ առաջնորդ հաւտից իւրոց եւ
 ետես, զի զգեցեալ ունէր զճշմարտութիւն նորա ի
 ծածուկ եւ վերացոյց նստոյց գնա յաթող պա- 25
 տուական, զի հայեսցին ամենեքեան ընդ մեծաւ-
 քանչ գեղ պատկերի նորա: Զկանթ եղն լուսաւոր,
 զոր ունէր ի ձեռին, հան հաստատեաց ի բարձրու-
 թեան, զի ամենայն տանն լիցի լուսատու: Տես զի
 միշտ հանապազ սրէր զտէգն եւ զգէնն իւր, զի 30
 երեւեսցի հանգէս ընտրութեան նորա եւ բազում
 բերանք պատմեսցեն զյաղթութիւն նորա: Ի ման-
 կութենէ իսկ ի հրահանգս նահատակութեան
 սնանէր իբրեւ զայր պատերազմող, որ ընտիր նետիւք
 ընուցու զկապարձս իւր. նոյնպէս եւ նա լնոյր ճշմա- 35
 րիտ պատգամաւք զսիրտ իւր, եւ միշտ հանապազ
 իբրեւ ի թիրախ ձգէր ի մելորութիւնն, զի կապարձք
 իմաստութեան իւրոյ ոչ երբեք թերանային ի նե-
 տից: Արտաքոյ գունդք գունդք ցածնոց պատէին 40
 զնովաւ իբրեւ զպարիսպ եւ տուն իւր նաւահան-
 գիստ համարեալ էր ամենեցուն եւ իբրեւ զհիւր
 համարեալ էր յիւրում բնակութեանն եւ իբրեւ
 զկրտսեր եւ զանարգ երեւէր ի մէջ եղբարցն: Նախ
 սեղան վարդապետութեան ուղղէր կոշնականաց եւ
 ապա կերակուր ըստ աւուրն դնէր առաջի ամենեւ 45

18 յորին դաւրութիւն: — 19 յորին. «Ճաղկեալ»,
 զոր իմաստին համաձայն ուղղեցի: — 30 յորին. ստեր?
 — օրին. ունի «եւ զՏէր», «եւ» կը քննեմ եւ «զՏէր»
 իմաստին համաձայն կը կարգամ «գտէք»: — 37 յորին.
 «Թիրախ», կը քննեմ «Ի թիրախ» հետեւելով ՀԲԻ որ ճճ
 տեղիքով յառաջ կը բերէ հատուածս «Իբրեւ ի թիրախ
 ձգէր ի մելորութիւնն զնետ», Ա., էջ 813:

ցուն: Հաղարապետ եւ տնտես էր բարի գործոց եւ
հաճոյից. ոչ երբեք աւժտեաց եւ վատնեաց զինչս
Տեառն յանրաժանս եւ ոչ նեղեաց եւ տրտմեցոյց
զոր ի ծառայակցաց. ի զգուշութիւնս հեղութեան
50 յորդորէր հանապազորդ եւ զանձն իւր աւրինակ
բանիցն ցուցանէր: Հայեցուածք աչացն լի էին
զգաստութեամբ, տեսիլ իւր ահագին եւ բուռն
էր արտաքնոցն եւ բռնութիւնն աւգտութիւնս
ծնանէր բազմաց: Մովսիսի նման էր բանիւք եւ
55 գործովք. զի ուր վրէժխնդրութիւն[ն] ստուգու-
թեան պիտոյ էր, անդ իբրեւ զբուռն եւ զսաստիկ
դատաւոր երեւէր եւ ուր ճշմարտութիւնն զրկէր,
անդ զանձն ի մահ վասն ճշմարտութեանն մատնէր.
եւ որչափ երկայնամիտ էր առ չարագործն, (նոյն-
60 չափ) եւս արագագոյն յանդիմանիչ էր առ մեղորու-
թիւնն. ոչ պատկառէր ի քինախնդիր քսութենէ, զի
մի երբեք թերանայցէ ի հաւատոցն իւրոց. եւ զի
այնչափ զթած էր առ ամենեւեան, ոչ երբեք երեւէր
խոնարհ առ խաբէութիւն: Զէնս բաշխէր ամենե-
65 ցուն եւ բազում զաւրս պատերազմոյս առնէր
Տեառն իւրում: Զծերս ուսուցանէր ուսմամբ վար-
դապետութեամբ եւ զողայս իբրեւ զգայեակ ընդ
թեւաւք գրգանաց սնուցանէր. զաւր հանապազ
զցերեկ յիմաստութեան անդսն վաստակէր եւ զցայգ
70 զգիշեր ամենայն յաղաւթս եւ ի սաղմոսս հանէր
նա: Ճարտարապետ իմաստուն էր հոգեւոր շինուա-
ծոց եւ ոչ երբեք անուցանէր ժամ մի դատարկ ի
գործոց. շտապեալ տաքնապեալ էր ի նմանէ խա-
ւար եւ զնապարծ իմաստութիւնն Յունաց ճշմա-
75 րիտ վարդապետութեամբն եղծէր, եւ որ իբրեւ
զԳողիազն ոք ի մարտ պատերազմի պատրաստէր ընդ
նմա, բանիւ ճշմարտութեամբն իբրեւ պարսաքարաւ
որդոյն Յեսասայ հարկանէր զնոսա: Համարձակու-
թիւն երեսաց նորա պսակէր զնա հանապազ. քանզի
80 գործք մարմնաւորք ոչ երբեք գտանէր ի ն(մ)ա:
Զանձն իւր ի վերայ եղբարց գնէր եւ զբազումս ի
մոլորութենէ անէր ի գիտութիւնս: Ի ծանապարհս
ճշմարտութեան գնայր, եւ որով ուշ եղեալ, ընդ
նորուն հետս թեւակոխէր գնալ, զամենայն որո-
85 գայթիւք անցուցանէր զնա. ոչ երբեք խափանեաց
վհատութիւն զգնացս նորա, զի իբրեւ զայր պնդա-
կազմ զուղորդ ծանապարհս եւեթ գնայր. եւ սրովն
երկայրեաւ ընդ գունդս աւազակաց չարին մարտն-
չէր. ոչ երբեք գողացաւ զնա թշնամին կերպարա-
90 նաւք, զի բնաւ ամենեւին ոչ առնոյր յանձն մեր-
ձենալ ի նա: Քանզի գիտէր թէ պատմութեան էր
նա աւտար ի սուրբ հարսանեացն, ընդ փեսայն
ճշմարիտ յառաջ քան զհարսանիսն հայեր եւ զա-
մենեւին հանգերձեալ պարգեւաւքն յորդորէր:
95 Հեղ էր եւ քաղցր մտաւք եւ պարկեշտ ճշմարտու-
թեամբ: Առաջնորդ բարի էր եղբարց եւ ընդ ծա-
նապարհս առաքելոցն գնայր. աղբիւր յստակ էր
մշտնջնաւոր եւ զբազումս արբուցանէր ի քաղցր
վտակաց իւրոց: Հրաւիրեալ էր յարքայութիւնն
100 եւ զբազումս հրաւիրէր. քանզի յուսացեալ էր ի

Տէր հարսանեացն թէ ուրախութեամբ ունի շնորհ
նմա: Ամենայն ճառք իւր իբրեւ աղիւ համեմալ
էին եւ ընդ ծանապարհս ճշմարտութեան գնային
բանք իւր եւ իբրեւ զմղոնս ի պողոտայս հաստա-
տեսցին խորհուրդք իւր եւ ի նաւահանգիստ կե-
նաց անխէթ եւ աներկիւղ հասանիցէ: Եւ յառա-
ջագէմ գնայր, զի ընթացս հաւատարիմս կատա-
րեսցէ: Միայն մարտ պատերազմի ընդ մեղսն առ-
նէր, եւ իբրեւ զյաղթող նահատակ զարդարէր
պսակաւք, զինուոն արդարութեամբ թշնամոյն
յաղթէր եւ զեղարդեամբն ստուգութեամբ իբրեւ
զՓենեհէզ զսատանայ խոցոտէր. միշտ հանապազ
զմտաց իւրոց հանդէս առնէր եւ ընտրէր եւ վիհ
մեծ ընդ նա եւ ընդ որդիս մոլորութեանն գտա-
նէր: Եւ իբրեւ ետես Տէրն զգեղեցիկ գործսն նորա
եւ զբարի վարսն արդարութեան, զոր ունէր յան-
ձին, զճշմարտութիւն հաւատոցն եւ զորդեւանդն
գութ Սիրոյն, զորդորմածութիւնն առ աղքատսն եւ
զտեսչութիւնն առ ամենայն ոք, արկ փոյթ յաւժա-
րութեան առ ժողովուրդն, զի զձայն քաղցր քնարի
միաբան միաբառաչ արձակեսցեն ամենեքեան եւ
իբրեւ զգոչիւն փողոց շիփորայ բարձրացուցեն
զբարբառս իւրեանց եւ զընտիրն ընտրանաւ յա-
նուանէ նշանակեսցեն, զի իբրեւ զարեգակն ի մէջ
աստեղաց երկնից ծագիցէ եւ իբրեւ զՅեսու որդի
Նաւեայ կացցէ դուրս ժողովուրդեանն եւ իբրեւ զԵղիա
ընկալցի զսուրբ հոգի բարձրելոյն: Նստցի յաթոռ
մեծապատիւ իբրեւ զՅակովբ եւ պատրաստեսցէ
ժողովուրդ կատարեալ Տեառն իւրում իբրեւ զՅով-
հաննէս, զարձուսցէ զբազումս ի մոլորութենէ
իբրեւ զՊաւղոս, եւ շահեսցի զբազում ոգիս կորու-
սեւոց իբրեւ զՊետրոս, կացցէ իբրեւ զՇմաւոն ծե-
րունի առ սուրբ սեղան սրբոյն եւ մատուցէ իբրեւ
զՆոյ պատարագս հաշտութեանս խափանեսցէ զբար-
կութիւն աղաւթիւք եւ զցասումն խնդրութեամբ
եւ բաղմացի ողջոյն յաւուրս իւր եւ խաղաղու-
թիւնն յամս կենաց իւրոց. զի հեռաւորք ընդ
լուրն բերկրեսցին եւ մերձաւորք ընդ տեսիլն ուրա-
խացին: Զի ի կենդանի բանիցն ընկալցին զաւգնու-
թիւնս եւ ի սուրբ աջոյն ընկալցին զաւրհութիւնս
եւ միով հաւատովք եւ սիրով միաբանութեամբն
եկեղեցի ծննդեամբք եւ քահանայիւք իւրովք
հանցեն փառս եւ պատիւ Հաւր եւ Որդւոյ եւ
Հոգւոյն սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Նրանելոյն Զննորայ ասացեալ վասն յիշատակի մարտիրոսաց:

Աւր է յիշատակի մարտիրոսաց եւ խոստովա-
նողաց Աստուծոյ, նոցա, որ արեամբ սպանմամբ դրոշ-
մեալ են յիշատակք նոցա եւ սրովն, որ առին ի պա-
րանոցն իւրեանց, փայլեն առաքելութիւն(ք) նոցա
եւ հրով այրման նոցա նկարեալ են պսակունք նո-
ցա: Աւր է, որ սպանանէին նոքա որպէս գառնիւք վասն

47 յորին զինչ: — 49 արդեօք “ի զգաստութիւնն
կարգաւք է “ի զգուշութիւնն: — 53 յորին. “աւգտու-
թիւն, զոր կ’ուղղեմ: — 83 Ենչ գործ ունի այս տեղ
“որով: — 88 յորին: երկայնեալ: — 91 յորին. զիտէր:

այնք Գառին, որ զենաւ փոխանակ ամենայն արարածոց, զի մի կորիցեն ամենայն արարածք: Աւր է, յորում սուրբ շողային եւ հուր վառեալ բորբոքէր, դատաւորք մոլեալք եւ գլխաւորք կատարեալք եւ Բրիստոսի վկայքն հալածելով փառաւորեալ: Աւր է, յորում տունն Սաւուղի երթայր եւ նուազէր, եւ տունն Գաւթի երթայր եւ մեծանայր: Աւր է յորում տունն սպանողին Այսենի զգենայր զերերումն եւ զտատանումն եւ տանն Հարելի սպանելոյ դուշեր արիւնն ի վերայ սպանողին: Աւր է, յորում սպանանի տունն Ջաքարիայ որդւոյ Յուզայ, (որ) որդւովքն հանգերձ բողոք հարկանէին եւ ասէին. Տեսցէ զայս Տէր եւ վրէժխնդիր լիցի: Աղաղակեաց եւ Գաւթի թընդդէմ նոցուն. Յայտնի ինչ լիցի հեթանոսաց բնաւոր աշաց մերոց վրէժխնդրութիւն արեան ծառայից քոց, որ եւ հեղաւ: Ակայեաց եւ Եղեկիէլ յասելն եթէ Արիւն ծառայից քոց ի վերայ ողորկ վիժին եւ յուզեացի նովաւ սրտմտութիւն բարկուութեան հատուցման ի վերայ հեղեաց նորա: Աւր է, յորում խցան բերանք առիւծուց ի Գանիէլէ եւ բացան բերանք նոցա ի բեկանել եւ յացտել զաւրախաւսն եւ առելիք արդարոցն սատակեցին: Փրկեաց Տէր զանձինս ծառայից իւրոց եւ մի զՂաւջին ամենեքեան, որ յուսացեալ են ի Տէր, եւ թէ Բազում են նեղութիւնք արդարոց, յամենայնէ փրկէ զնոսա Տէր... ի նոցանէ ոչ փշեցցի: Աւր է, յորում հերձիննահատակքն զհուր եւ զսուր, զքերանս եւ զպրկանս եւ անցին երին ի ժամագրութիւն ամենայն կենդանեաց: Միով մարտիրոսաւ, որով յիշատակ լինի նմա ի միում տեղում, նովաւ յիշատակ լինի ամենայն մարտիրոսաց, որ են յամենայն տեղեւ. թէպէտ եւ տեղիքն բազում են, ուր եղեալ են զմարմինս նոցա, այլ ժամագիր նոցա, ուր ժողով լինի (ի) նմա, մի է ժամագրութիւն ամենեցուն. քանզի եւ Տէրն մի է ամենեցուն: Երկրք անուամբքն շուր յիշեցոյց Մովսէս առաջի Տեառն իւրոյ, նոքաւք յիշեցոյց եւ (զ)Սէմ, որ երէց էր եւ յառաջ քան զԱբրահամ եւ (զ)Նոյ, որ երէց էր քան զնոսա եւ (զ)Հաբէլ, (որ) յառաջ էր քան զամենեւեան. [եւ զ] Մովսէս, շուր ինքն Տէր պատեաց եւ թաղեաց զնա եւ ոչ այլ ոք երեւեցաւ: Պատուական է առաջի Տեառն մահն

արդարոց իւրոց, վասն այսորիկ յիշատակ յաւիտենից եղիցի արդարն եւ ի համբաւէ չարէնա մի երկիցէ. համբաւ չարի քան զգաւատաստանս ստուգութեան չիք եւ արդար ի նմանէ աներկիւղ է, քանզի ոչ ինչ պարտապան է նա ստուգութեանն թէ պահանջեցէ զնա յաւուրն վրէժխնդրութեան: Ամբոս Գու աներկիւղ լինել յիշխանութենէն, բարիս գործեալ, եւ փառք եւ պատիւ լինի քեզ ի նոցանէ. զի նոցա, որոց սուսեր ընդ մէջ անեալ ոչ վայրապար, այլ վրէժխնդիր են բարկութեանն: Հուրն, որ էջ, զնեղքինսն այրեաց ի մեղս իւրեանց. նովին հրով վարեցաւ Եղեա արդարութեամբ իւրով եւ հրեշտակքն, որ տապալեցին զՍոդոմ, ի խորանին Աբրահամու սիրով բազմեալ էին եւ ի տան անդ Ղովտայ հրեշտակք հանգուցեալ էին: Տեսին սուրբքն եւ արդարքն զպարութիւն ի բարձանց զի իջին առ նոսա. յանկացեալ փափագէին նոցա, զի տեսին զանկերս իւրեանց յերկրի. եւ ինքեանք իսկ զուարթունքն պատիւ առնէին նոցա, զի գիտէին թէ սիրելիք են նոքա առաքչին իւրեանց, քանզի բնատնիք եւ խորհրդակիցք էին նոցա: Խորհուրդ է ինձ, ասէ, խորհուրդ է ինձ եւ ընտանեկաց իմոց, քանզի ոչ խորհի եւ առնէ Տէր զարութեանց, զոր ոչ յայտնէ ծառայից իւրոց մարգարէից:

Եւ արդ ով իցէ որ ոչ ընթացի եւ արացէ ապաւէն զնոսա, զորս Հայր յարգեաց զնոսա եւ Որդի քաջացոյց զնոսա եւ Հոգին սուրբ պսակեաց զնոսա. ճշմարտութիւն փառաւորեցաւ նոքաւք եւ ամենայն քաջութեամբ եւ առաքինութեամբ առաջինն առաջի ամենեցուն սպանեալ լինէր ի գաշտի, իսկ միւսն արգելեալ եւ պաշարեալ ի տապանի զերկոտասան ամիս(ս) եւ զաւուրս տասն. մինն թափառական շըլեալ ընդ աւտար տեղիս եւ միւսն կապեալ կայր ի գլուխ լերինն. մինն փախուցեալ յարեւելս եւ միւսն զգուցեալ ի տեառնէ իւրմէ եւ զրկեալ. մինն հալածական հովիւ խաշանց եղեալ եւ զմիւսն պատեալ պատերազմէր երեսուն եւ մի թաւորայն արացն եւ միւսոյն երթայր որդին զկնի նորա տապանել զնա. զմին պատեալ զաւրաց Հիդկաց սպառազէն վառելովք եւ զմիւսն պաշարեալ Ասորեստանեայցն խրոխտալով. մինն խոցեալ լինէր ի պիղծ առնէն եւ միւսանգամ (՞) շըլեայս արկեալ ի գերութիւն տանէին. մինն ի բարձունս փախուցեալ եւ զմիւսոյն գլուխ կամէին հատանել. մինն անկեալ զնէր ի կողս իւր զերեքարիւր եւ զիննսուն, եւ միւսն անկարացեալ զնէր յաղբիւն. զմինն մղեալ եւ ընկեցեալ ի գուր տղմոյ եւ զմիւսն պաշարեալ ի գուրն առիւծուց. երեքն անկեալ ի հնոց հրոյն եւ եթունքն ելեալ. զմիւր գլուխ եղեալ ի վերայ սկտեղ. մինն փողոտեալ առաջի սեղանոյն եւ զմիւսն քարկոծեալ վասն այդոյն

14, 15, 18, 27, 35 տողերու համաձայն: — Եօրին սպանէին: — 16 յօրին. սպանողին: — 22 «յայտնի ինչ լիցի հեթանոսաց... առ ի խնդրել զվրէժ արեանց ծառայից քոց որ հեղաւ» Ս զ մ. Հ Ը, 10: — 25 յօրին. «արեան» համոտե Մ ար ու թ. «արկի, ասէ, զարիւնն զ ողորկաքար վիմաւ... զի հաստատեալ կացցէ ի հատուցումն վրէժխնդրութեան», էջ 60. զոր այսպէս ունի Եօթանասիրցը «Չի արիւն նորա ի միջի նորա է, ի սալաքա [րի] վերայ եղի զնա... [մինչեւ եթէ սրբոմանութիւն իմ ի վրէժխնդրութիւն պահանջել զվրէժս, էջ 64. Ի Գ. 7-8: — 31 Ս զ մ. Լ Գ. 23: — 33 Ս զ մ. Լ Գ. 20: — 34 տողի պակասը այսպէս կը լրացընէ Ս զ մ. «եւ պահէ զամենայն ոսկերս նոցա եւ մի ի նոցանէ...» — 36 «պրկանք» բառին տակ Հ Բ Բ, էջ 666 կը գրէ «Հերձին նահատակքն զհուր եւ զպրկանք» Զ. Ժ.: — 36 յօրին. «ի խափաբարթեան» պատճառը եղած է անկասկած մասնկանս համառօտագրութիւնք եւ կամ կարելի է նաեւ կարգաւ «ի խափաբարթեան» համոտե քիչ մը վար «այլ խափաբարթեան» նոցա, ուր ժողով լինի (ի) նմա, մի է ժամագրութիւն ամենեցուն: — 49 Ս զ մ. Զ Ժ. 15:

50 Ս զ մ. Զ Ժ. 15, 6: — 51 յօրին. «ի հափե», զոր ուղղեցի համոտե Ս զ մ. անդ «ի հափաւէ չարէ նա մի երկիցէ» — 55 Հ ա ո վ մ. Ժ Գ. 3: — 57 յօրին. «հաւ», զոր կ'ուղղեմ, Հ ա ո վ մ. անդ, ունի «եւ ընկալեալ» զսովութիւն ի նմանէ: — 62 յօրին. «հրեշտակք նորա տապալեցին», զոր ուղղեցի հրեշտակք որ քապալեցին: — 72 Ա մ ո վ ս Գ. 7: — 79 յօրին. «առաջինն ամենեցուն», կը յաւելում «առաջին»: — 86 յօրին. «պարմէր», զոր Տ ա շ ե ա ն ընթերցած է «պատերազմէր»:

իւրոյ. զոմանս կոծոպեալ զմատուենս ձեռաց եւ
 ոտից եւ զոմանս հատեալ եւ ընկեցեալ զլեզուս
 իւրեանց. զոմանս մորթեալ եւ առեալ զմորթ
 105 գլխոյ նոցա. եւ էր որ բեւեռեալ էր երկաթի բե-
 շեռաւք ընդ մէջ աչաց նորա. զոմն ընկեցեալ էին
 յանդունդս ծովու, զի գիշատեալ էին կողք իւրեանց
 ի քարանց, եւ էր, զորոց ծրարեալ զաչս նոցա
 հրոյի խարանաւք, եւ էր, զորոց խլեալ էր զբիւր ա-
 110 չաց նոցա, եւ էր, զորոց յաւշեալ էր զամենայն
 անդամս նոցա եւ ընկեցեալ առաջի աչաց նոցա.
 զոմանս գլխիվայր կախեալ եւ զոմանս կախեալ
 զխաչէ, եւ էր, որ քարկոծեալ էր քարամբք.
 զոմանս վանդակեալ եւ իջուցեալ ընդ պարիսպն
 եւ զոմն քարշեալ եւ հանեալ ընդ քաղաքս.
 115 ոմանք ծիւրեալ ի սովոյ եւ պարսեալ ի ծարաւոյ,
 եւ ոմանք ծաղր եւ այսն կատականաց եղեալ, ըն-
 կալեալ զտանջանս եւ զփորձանս, կապեալ ի տան
 բանդի եւ զգեցեալ մորթս գառնենիս եւ ուլենիս
 առ ի չգոյէ իւրեանց:

120 Բայց ձեզ երանի, սիրելիք իմ, զի զորպիսի
 բանակ սիրեցէք եւ խնամ կալայք մարդոց, որ ի նե-
 ղութեան լեալ իցեն, որ աշխարհ ոչ արժէ զնոսա.
 Թէպէտ եւ յաշխարհէ աստի էին, այլ ինքեանք
 իբրեւ մոլորեալք շրջէին ընդ անապատս եւ ի լե-
 125 րիս, յայրս եւ ի քարանձաւս եւ ի փապարս երկրի.
 Վկայէ զամենեցունց թէ հաւատով էին եւ չեւ եւս
 ընկալեալ զպարգեւան. իբրեւ չքաւորք եւ մեծա-
 տունք, իբրեւ անծանօթք եւ ծանուցեալք, որոց
 հոտ է ի մահու նոցա մահ եւ որոց հոտ է կենաց ի
 130 կեանս. եւ զնոսա ով առնէ զմեզ արժանի տանե-
 լոյ կամ լսելոյ իբրեւ աղաղակեն եւ ասեն. ով
 կարացէ մեկնել զմեզ ի սիրոյն Քրիստոսի, նեղու-
 թիւնք կամ աղքատութիւնք թէ հաւածմունք
 կամ ոով կամ մեղութիւն կամ վնասք կամ սուր.
 135 զի Աստուծոյ յայտնի եմք, իսկ զմարդկան ինչ
 միտս հաճել կամիմք. այլ ոչ մահ եւ ոչ կեանք եւ
 ոչ հրեշտակք եւ ոչ իշխանութիւնք եւ ոչ որ
 կանս եւ ոչ հանդերձեալքն, ոչ բարձրութիւնք եւ
 ոչ խորութիւնք եւ ոչ այլ ինչ արարած կարէ մե-
 140 կնել զմեզ ի սիրոյն Աստուծոյ որ ի Տէր մեր Յի-
 սուս Քրիստոս, որ խափանեաց զմահ եւ լուսաւո-
 րեաց զկեանս անմահականս, այն որնովաւ հաստե-
 ցաւ որ ինչ յերկինս եւ որ ինչ յերկրի ի նոյն, որ
 145 երեւի եւ որ ոչն երեւի, զի է Աստուած ի վերայ
 ամենայն երկրի, նմա փառք յաւիտեանս:

Հորով. Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

101, 102 «զոման» արդեօք կարգաւու է: —
 117 յորն. կապել: — 124 հմնե Եբրայ. ԺԱ.
 39: — 128 Բ. Կորն. 2, 8: — 129 Բ. Կորն.
 Բ, 16: — 132 Հ. Ե. Ժ. Բ, 35: — 133 անտարակոյս
 «պարսեալ» բառը ուղղելու է «անշխարհական»: —
 135 Բ. Կորն. Ի, 11, ուր այսպէս է հաստատուած
 «զաչ տեառն գիտելով չափ, զմարդկան ինչ զմիտս հա-
 ճեմք, ոսկայն առաջն Աստուծոյ յայտնելոց եմք»: —
 136 Հ. Ե. Ժ. Բ, 38—39: — 141 Բ. Տիմոթ. Ա,
 101—142 յորն. փոխանակ «հաստեցաւ»-ի կայ «խառա-
 ցաւ», զոր ուղղեցի, հմնե. Կ. Ե. Ժ. Ա, 16 «նովաւ
 հաստեցաւ» ամենայն եւ այլն:

ՄԱԿԱՐԱՅԵՑԻՈՑ Բ. ԳՐԻԴՆ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԹԱՐԳԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԱՍՏԱՎԱՐԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ:

— (Շարունակում է)

§ 4. Ո՞ր լեզուէ եղած է Հայերէն Թարգմանութիւնը:

Ժամանակի մասին վերը ըսուածները բա-
 ւական լոյս կը սփռեն ներկայ խնդրոյս վրայ:
 Որ լեզուաւ ալ եղած ըլլայ գրի գիւտէն անմի-
 ջլապէս վերջ ձեռնարկուած Թարգմանութեան
 սկզբնագիրը, հայ մատենագրութենէն յայտնի
 է, որ երկրորդ շրջանին սրբագրութիւններն ու
 Թարգմանութիւնները յոյն աղբիւրէ բղխած
 են: Հետեւաբար նաեւ Հայերէն Մակարայեցի
 — իբր այս շրջանին ծնունդ — յուսնակա
 ծագում պէտք է որ ունեցած ըլլան:

Զուտ ժամանակագրական ճամբով ստա-
 ցուած այս եզրակացութիւնը՝ լեզուական ան-
 հրաբեղի փաստերով կ'ամրապնդուի: Դասական
 մատենագրութեան մէջ չկայ Թարգմանութիւն
 մը, որ այնչափ հաւատարմութեամբ մատեն
 իւր սկզբնագրին լեզուն ինչպէս Մակարայեցւոյ
 Թարգմանութիւնը: Ամէն քայլափոխի հա-
 Թարգմանիչը անջնջելի հետքեր դրոշմած է իւր
 յուսնարէն բնագրէն: Մեծաւ մասամբ սխալ
 ներ կամ ստրկական Թարգմանութիւններ
 են որոնք յուսնարէն ընթերցուածներով շատ գիւ-
 րաւ կը մեկնուին: Առիթ ունեցանք արդէն ներ-
 կայացնելու կրկին Թարգմանութիւն
 ները, եւ տեսնել նաեւ յուսնարէնի մատուցած
 ծառայութիւնը զանոնք լուսաբանելու համար
 Այժմ մեր տրամադրութեան տակ եղած նիւթի
 շատ աւելի առատ է:

Մեր Թարգմանութեան սխալներուն մե-
 ստուար մասը յուսնարէն իրարու նման եւ ձեռ-
 գիրներու մէջ դիւրաշփոթ բառերու մէջ կ'
 գտնէ իւր լուծումը: Այսպիսի սխալներ կը պա-
 րունակեն 2 ՄԿ. Ա, 4, 5, 13, 21. Բ, 13
 21, 25, 27, 29. Գ, 19, 25, 28, 39. Դ
 4, 9, 23, 38. Ե, 16, 24. Է, 8. Ը, 30. Թ
 4, 21, 25. Ժ, 10, 28. ԺԱ, 14, 15, 30
 ԺԲ, 13, 24, 43. ԺԴ, 15, 25. ԺԵ, 2. ԱՄ
 տեղիքներէն կը տեսնուի, թէ ինչպէս հայ Թարգ-
 մանիչը առանց իմաստին թափանցելու անյարկ
 խօսքեր կը տողէ եւ մեքենականօրէն կը կատա-
 րէ իւր պաշտօնը, մինչդեռ սխալ ընթերցման
 սուտած անհեղինակ իմաստը բաւական էր խորհոյ